

ALMAN CEZA KANUNU'NDA KURALA İLİŞKİN ÖRNEKLER MÜESSESESİ: KANUNİLİK İLKESİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

An Evaluation in Terms of the Principle of Legality: The Institution of Examples of the Rule in the German Criminal Law

Soner DEMİRTAŞ*

Özet

Kurala ilişkin örnekler¹ Alman Ceza Kanununun çeşitli maddelerinde kendine yer bulmuş suçun nitelikli hallerine benzeyen bir müessesedir. Kanun koyucu suçun temel şekline göre daha fazla ceza verilmesi gereken halleri sadece nitelikli haller olarak değil bunların yanında ayrıca suçun çok ağır halleri olarak da düzenlemektedir. Suçun çok ağır halleri ise bazen kanunda yalnızca “çok ağır hallerde” ifadesi ile yer alırken bazen de örnek vermek suretiyle çok ağır haller düzenlenmektedir. Bu haller her ne kadar görünüşte suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerine benzerlik gösterse de gerek hukuki niteliği gerekse de sonuçları bakımından nitelikli hallerden farklılık arz etmektedirler. Kurala ilişkin örneklerin söz konusu olduğu durumlarda öğretide ağırlıklı olarak suçun unsuru olarak değil, cezanın belirlenmesi hallerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Müessesenin hukuki nitelendirilmesi ceza kanunu genel hükümler kısmındaki birçok maddenin uygulanması bakımından önem arz etmektedir. Suçun çok ağır hallerinden kurala ilişkin örneklerin bağlayıcı olup olmadığı, kanunilik ilkesine uygunluğu ve suç teorisinin konularının bu hallere uygulanması tartışmalı ve bu çalışmada incelenecek konulardandır.

Anahtar Kelimeler: Suçun Nitelikli Halleri, Kurala İlişkin Örnekler, Kanunilik İlkesi.

Abstract

The examples of the rule are found in various articles of the German Criminal Code and are similar to the qualified forms of the crime. The legislator regulates the cases where more punishment should be given compared to the basic form of the crime, not only as qualified cases, but also as very severe cases of the crime. The particularly severe cases of crime are sometimes regulated by the term “in particularly severe cases” in the law, without giving examples for these severe cases. Although these cases seem

Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, sonerdemirtas@trabzon.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0003-3910-9196>

¹ Alman ceza hukukunda “Regelbeispiele” olarak adlandırılan kurumun Türkçe karşılığı olarak, *kurala ilişkin örnekler*, *kuralın örnekleri* veya *kurallaşmış örnekler* kavramları kullanılabilir. Çalışmada ise Yenisey/Plagemann’ın Alman Ceza Kanununun (Alm. CK) Türkçe çevirilerinde kullanmış oldukları “kurala ilişkin örnekler” kavramı tercih edilmiştir. Bknz. Feridun Yenisey/Gottfried Plagemann, Alman Ceza Kanunu-Strafgesetzbuch, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015, s 514, 558.

similar to the qualified cases of the crime that require heavier or less punishment, they differ from the qualified cases in terms of both their legal nature and consequences. The cases where examples of the rule are in question are not considered as an element of the crime but as one of the cases of determination of the penalty in the doctrine. The legal characterization of the institution is important for the implementation of many articles in the general provisions of the criminal code. The issues of whether the examples of the rule, which are among the most severe cases of crime, are binding, their compliance with the principle of legality and the application of the topics of the crime theory to these cases are controversial and these are the subjects that will be examined in this study.

Keywords: Qualified Situations of Crime, Examples of the Rule, Principle of Legality

GİRİŞ

Ceza kanunlarının özel hükümler kısımlarında suç tiplerinin temel şekli düzenlendikten sonra temel şekle unsur eklemek suretiyle söz konusu suçların daha ağır veya daha az cezayı gerektiren halleri düzenlenmektedir. Suçun temel şekli için istenen cezadan daha fazla ya da daha az ceza verilmesini gerektiren haller, haksızlık içeriğinin artması veya azalmasına göre düzenlenir. Bu haller suçun temel şekline ilişkin bütün unsurları da kapsamaktadır. Alman Ceza Kanunu (Alm. CK) düzenlemelerine bakıldığında Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) olduğu gibi haksızlık içeriğinin arttığı ya da azaldığı durumlarda nitelikli hal düzenlemelerine yer verilmektedir. Bu haller ilgili kanuni düzenlemelerde her iki kanunda da sınırlı bir şekilde sayılmakta ve bağlayıcılık arz etmektedirler. Ancak bu hallerin dışında Alm. CK sisteminde yer alan ve daha fazla ceza verilmesini gerektiren hallerden biri de suçun çok ağır halleri ve inceleme konumuzu oluşturan suçun çok ağır hallerinin örnekleme yoluyla kanunda vazedildiği kurala ilişkin örneklerdir. Bu müessesenin düzenlenmiş olduğu maddelere bakıldığında söz konusu ağır haller örnek olarak sayılmış ve bağlayıcılıkları da bulunmamaktadır.

Bu çalışmada öncelikle suç tipinin temel formu ile bu formun üzerine inşa edilen çeşitli hallerin birbiri ile bağlantısı incelenecek, akabinde çalışmanın esasını oluşturan kurala ilişkin örnekler müessesine yönelik teori ve uygulamadaki bakış açısı yansıtılacaktır. Bu inceleme yapılırken söz konusu müessesenin tarihi gelişim süreci, hukuki niteliği öğretisi ve yargı kararları ışığında anlatılacak ve kurumun kanunilik ilkesi ile bağdaşıp bağdaşmadığı incelenecektir. Bunun yanında ayrıca nitelikli hallerle ortak yönleri olan bu kurumun suç genel teorisi bakımından değerlendirmesi yapılacaktır. Bu kapsamda kurala ilişkin örnekler müessesesi ile suçun manevi unsuru ve suçun özel görünüş şekilleri arasındaki ilişki değerlendirilip özellik arz eden hususlar anlatılacaktır.

Bu çalışmanın amacı kurala ilişkin örnekler müessesesinin katı bir savunuculuğunu yapmak değildir. Değişen toplum düzeni ve teknolojik gelişmelerin ceza hukuku alanında da etkisini her geçen gün daha da

artırması, kanun koyucunun suçun haksızlık içeriğinde artma veya azalma meydana gelen halleri tam olarak tespit edip kazuistik bir şekilde kanunda düzenlemesini imkânsız kılmaktadır. İnsan duygu ve davranışlarının çeşitlilik ve değişkenlik ihtiva ettiği toplumsal yaşamda bu davranışların hepsini öngörebilmek mümkün değildir. Bu imkânsızlık zaman zaman kanunun lafzına bağlı kalınacak olunmasından dolayı, somut olay adaletini sağlamayı da engellemekte ve hatta kanun koyucuyu sıklıkla “tepki kanunu” şeklinde ani bir refleksle düzenleme yapmaya yönlendirmektedir. Bu çalışma ile birlikte burada bahsedilen olumsuzluklara çözüm olabilecek bir kurum yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu örneğin de tamamen kusursuz olduğu söylenememekle birlikte üzerinde düşünülmesi ve tartışılmasını ceza hukuku öğretisi açısından faydalı bulmaktayız.

I. SUÇ TİPİ VE BAĞLANTILI FORMLARI

Ceza kanunlarında suçlar düzenlenirken ilgili suç tipinde hukuki değer korunması için bulunması gereken asgari şartlar düzenlenir ve bu hal suçun en basit formunu oluşturur.² Bu asgari şartlar da ilgili suç tipinin temel halidir ve “suçun temel şekli” olarak adlandırılır. Suçun temel şekli ile temel şekil üzerine inşa edilen bağlantılı formları arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Alm. CK’da da suçun temel şekli üzerine inşa edilen suçun bağlantılı formları çeşitlilik arz etmektedir. Bunlar suçun temel şekline bağımlı ya da tamamen bağımsız bir hal alan formlar olarak göze çarpmaktadır.

A. Suçun Temel Şekline Bağımlı Olan Haller

1. Suçun Nitelikli Halleri

Suçun nitelikli hallerinin söz konusu olduğu durumlarda kanun koyucu suçun temel şeklini en az bir özel unsur ile genişletmekte (suçun işlendiği zamana ya da mekâna ilişkin şartlardan, kullanılan araçlardan ya da fail ile mağdur arasında bulunan ilişkiden veya bunların bazı özelliklerinden dolayı) ve bu dönüşümün söz konusu olduğu durumlarda temel şekil için öngörülmuş olan hukuki sonuç ağırlaşmakta ya da hafiflemektedir. Bu şekilde oluşturulan daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli haller suçun temel şekli ile bağlantılı ve tipikliğin değişen görünüm şekillerindedir (tipikliğe ait unsurlardandır). Bir başka ifadeyle bu haller suç tipi ile ilgili ve bağlantılı hallerden olup, cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak esaslardan farklıdır. TCK’nın 82., 86/3., 142. ve 145. maddeleri, Alm. CK’da tehlikeli yaralamanın düzenlendiği 224. madde, istek üzerine öldürmenin düzenlendiği 216. madde bu hallere örnek olarak verilebilir.

² Claus Roxin, Strafrecht Allgemeiner Teil Band I Grundlagen Der Aufbau der Verbrechenslehre (5. Baskı, C.H. Beck Verlag 2020) § 10 kn 132.

Suçun temel şekli ile temel şekle bağımlı olan bu haller arasında sıkı bir bağlantı söz konusudur ve ister daha fazla isterse daha az cezayı gerektiren nitelikli hal söz konusu olsun, temel şeklin bütün özellikleri bu tür nitelikli hallerde de aynı şekilde bulunur. Alm. CK bakımından yapılan cürüm-cünha³ ayrımı ise suçun nitelikli halleri ile temel şekli arasındaki bu tür bir ilişkiyi etkilememektedir. Bir başka ifadeyle suçun temel şeklinin cürüm niteliğinde olup nitelikli halin cünha olması ya da temel şeklin cünha olup nitelikli halin cürüm niteliğinde olması temel şekil ile nitelikli hal arasında yukarıda zikredilen ilişkinin ortadan kalkması sonucunu doğurmaz.⁴

Suçun temel şekline bağımlı olarak oluşturulan daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerin bir diğer özelliği bu hallerin hâkim bakımından kat-i ve bağlayıcı olmasıdır. Bu hallerin söz konusu olduğu durumlarda hâkimin söz konusu hali uygulayıp uygulamama noktasında takdir yetkisi bulunmamaktadır.⁵ Alm. CK'da kurala ilişkin örnekler uygulamasıyla kanunda düzenlenen suç tiplerinin çok ağır ya da çok hafif halleri ise nitelikli hal vasfına haiz değildir ve bundan dolayı hâkim bakımından bağlayıcılığı yoktur.

2. Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri

Alm. CK'da suçun temel şekli ile bağlantılı olan ve sıklıkla karşılaşılan hallerden bir diğeri de suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halidir. Bu tür suçlarda neticeli suçlarda olduğu gibi suçun konusu üzerinde bir zararın meydana gelmesi aranır. Ancak neticeli suçlardan farklı olarak söz konusu zarar veya tehlike neticesi suçun temel şeklinin değil ağırlaşmış halinin bir unsuru olarak vurgulanır. Bu duruma kasten yaralama suçu ve bu suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri örnek olarak verilebilir. Kasten yaralamanın temel şeklinin düzenlendiği Alm. CK m. 223/1 uyarınca mağdurun vücut dokunulmazlığının ihlali gerekir. Kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin düzenlendiği Alm. CK m. 226 (Ağır Yaralama) ve m. 227. (Kasten Yaralama Sonucu Ölüm) maddeleri suçun temel şekli için gereken netice ((Grund-)Erfolg) olan vücut dokunulmazlığının ihlalinin yanında neticesi sebebiyle ağırlaşmış haller olan vücut dokunulmazlığının ağır ihlali (m. 226) ve yaralanan kişinin ölmesi (m. 227) neticelerinin de gerçekleşmesini arar.⁶

³ Alm. CK m. 12 uyarınca karşılığında 1 yıl veya daha fazla özgürlüğü bağlayıcı ceza öngörülen hukuk aykırı eylemler cürüm, daha az özgürlüğü bağlayıcı ceza ya da adli para cezası öngörülen hukuka aykırı eylemler ise cünhadır.

⁴ Roxin (n 2) § 10 kn 133.

⁵ Johannes Wessels, Werner Beulke ve Helmut Satzger, Strafrecht Allgemeiner Teil Die Straftat und ihr Aufbau (50. Baskı, C.F. Müller Verlag 2020) § 4 kn 170.

⁶ Jürgen Baumann, Ulrich Weber, Wolfgang Mitsch ve Jörg Eisele, Strafrecht Allgemeiner Teil (12. Baskı, Verlag Ernst und Werner Gieseking 2016) § 6 kn 63.

B. Suçun Temel Şekli ile Bağlantılı Olup Ona Bağımlı Olmayan Haller

Kanun koyucu tarafından suçlar oluşturulurken benzer suç tipleri genellikle korunan hukuki değerler de göz önünde bulundurulurken aynı başlık ya da bölüm altında düzenlenmektedir. Bundan dolayı aynı bölüm/başlık altında düzenlenen suç tipleri arasında sıkı bir bağlantı söz konusudur. Bu bağlantı bazen suçların tipikliğe ait unsurlarının kesişmesi suretiyle de gerçekleşmektedir. Böylece suçun unsurları ortak olmasına rağmen farklı suç tipleri düzenlenmektedir. Bu şekilde düzenlenen suçlar arasında bağlantı olsa da her bir suç bağımsız bir suç olarak nitelendirilir ve unsurlarının gerçekleşip gerçekleşmediği bağlantılı olduğu suçtan bağımsız bir şekilde değerlendirilir. Bu suçlar müstakil (bağımsız) suçlar (*delictum sui generis*) olarak nitelendirilmektedir.⁷ Bağımsız suçlarda özel norm temel suç tipinden ayrılır ve kendine has haksızlık özelliğiyle yeni bir suça dönüşür. Alm. CK'nın 249. maddesinde düzenlenen yağma, 252. maddesinde düzenlenen hırsızlığa dönüşen yağma suçları hırsızlık suçu ile bağlantılı olan ancak bağımsız suç tiplerindedir.⁸

II. KURALA İLİŞKİN ÖRNEKLER MÜESSESESİ

A. Genel Olarak

Suçun temel şekli ile bağlantılı olan ve suçun temel şekli üzerine inşa edilen hallerden bir diğeri de bu başlık altında incelenecek olan ve çalışmanın konusunu oluşturan kurala ilişkin örnekler müessesesidir. Suçun temel şeklinin söz konusu olup kanun koyucunun cezanın belirlenmesinde kıstas olarak kullandığı hallerden olan kurala ilişkin örnekler şeklindeki düzenlemelerin esas bu hallerin tipikliğin görünüm şekillerinden biri olmamasıdır. Kanun koyucu tarafından örnek kabilinden sayılıp suçun unsuru olmayan bu haller, suçun temel şekli ile bağlantılı olsa da salt cezanın belirlenmesi hallerinden olduğu ifade edilmektedir⁹

Alm. CK'nın 12. maddesinde suç için öngörülen ceza miktarından yola çıkılarak cürüm ve cünha ayırımı yapıldığı yukarıda zikredilmişti. Yine bu ayırımı yapıldığı 12. maddenin 3. fıkrasına göre genel hükümler uyarınca cezadan artırım ya da indirim yapılması gereken haller ile suçun çok ağır veya hafif hallerinin varlığı cürüm cünha ayırımında göz önünde bulundurulmamaktadır. Kanunun genel hükümler kısmı dışında kalan, suçun çok ağır veya hafif halleri incelendiğinde bu nitelikteki düzenlemelerin sayısının bir hayli fazla olduğu

⁷ Roxin (nr 2) § 10 kn 135.

⁸ Wessels, Beulke ve Satzger (nr 5) § 4 kn 171; Roxin (nr 2) § 10 kn 135; Hans-Heinrich Jescheck ve Thomas Weigend, Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil (5. Baskı, Duncker Humblot Verlag 1996) 268; "Bağımsız suç tipi" diye vasıflandırmanın kanuni dayanağı olmadığından bahisle reddeden görüş için: bakınız Günther Jakobs, Strafrecht Allgemeiner Teil (2. Baskı, Walter de Gruyter Verlag 1991) Bölüm 6 kn 98.

⁹ Wessels, Beulke ve Satzger (nr 5) § 4 kn 172.

göze çarpmaktadır.¹⁰ Kanunun lafzına bakıldığında daha fazla ceza verilmesi gereken durumlar “çok ağır hallerde”, daha az ceza verilmesi gereken durumlar ise “hafif hallerde”¹¹ şeklinde ifade edilmektedir. Çok ağır hallerin artırım sebebi olarak düzenlendiği durumlarda da kanun koyucu farklı iki yöntem benimsemiştir. Bunlardan ilki madde metninde yalnızca çok ağır hallerin daha ağır cezalandırılacağına vurgulanması ancak hangi durumların ağır hal teşkil ettiğinin açıkça (örnek kabilinden de olsa) belirtilmediği durumlardır.¹²

Bunun yanında inceleme konumuzu oluşturan çok ağır hallerin diğer türünde ise kanun koyucu, yalnızca çok ağır hallerin varlığı halinde cezanın artırılacağını düzenlemekle yetinmemiş aynı zamanda çok ağır hallerin söz konusu olabileceği durumları saymış ve örnek olarak kanunda belirtilen durumların varlığı halinde ağır durumun var olduğu (karine olarak) kabul edilmiştir. Ancak madde metninde örnek olarak sayılan hallerin varlığı halinde dahi bu düzenlemenin olaya tatbiki mutlak değildir. Örneğin somut olayda gerçekleşmesine rağmen ağır durumun uygulanmaması, aksi mümkün olabilecek bir karine teşkil ettiğinden, mümkündür. Bunun yanında ayrıca vurgulamak gerekir ki suçun çok ağır hali olarak madde metninde sayılmamış olan bir durumun varlığı halinde de çok ağır bir halin varlığı kabul edilebilecektir.

B. Kurumun Tarihi Gelişim Süreci

Suçun çok ağır halleri düzenlemeleri Almanya’da ilk olarak 1919 yılında kanunlarda yerini almış ve 1926 yılına kadar yan ceza kanunlarında bu nitelikteki düzenlemelere yer verilmişti.¹³ Alm. CK’da ise ilk olarak 1926 yılında kanunun 210a maddesinde “çok ağır hallerde” ibaresi kullanılmış ancak ağır hallerle ilişkin örnekleme yapılmamıştır. Bu şekilde bir düzenleme örgüsünün Weimar Cumhuriyeti zamanında ceza hukuku araçlarıyla toplumsal ve ekonomik zorluklarla mücadelede ideal bir araç olduğu öğretilde vurgulanmaktadır.¹⁴ İlerleyen yıllarda 1933 yılında suçun çok ağır halleri kanunun birçok maddesine eklenmiş ve örneklemenin yapılmadığı maddelerle birlikte örnekler verilmek suretiyle de suçun çok ağır halleri düzenlemeleri yapılmıştır. Böylece yeni bir kanun yapma tekniği uygulanmakla birlikte, ağır

¹⁰ Henning Radtke, in: Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch Band 1 §§ 1-37 (4. Baskı C.H. Beck Verlag 2020) § 12 kn 14.

¹¹ Örn. Alm. CK m. 83/1, 146/3, 152b/3.

¹² Örn. Alm. CK m.102/1, 107/1, 241a/4.

¹³ Manfred Maiwald, “Zur Problematik der besonders schweren Fälle im Strafrecht” (1984) NSTz 433, 434 vd.; ayrıntılı bilgi için bakınız Denis Matthies, Exemplifikationen und Regelbeispiele (De Gruyter Verlag 2009) 17 vd.

¹⁴ Jörg Eisele, Die Regelbeispielmethode im Strafrecht (Mohr Siebeck Verlag 2004) 106; Esko Horn, Die besonders schweren Fälle und Regelbeispiele im Strafgesetzbuch (2001) 7; Maiwald (1984) NSTz (nr 13) 435.

hallerin belirtilmemesinden kaynaklanan belirsizlikler de azaltılmıştır. Weimar Cumhuriyeti zamanındaki benzer düzenlemelerdeki yoğun artış savaştan sonra geçmişte yaşanan tecrübelerden dolayı 1945 ile 1962 tarihleri arasında azalmış ve etkisini kaybetmiştir.¹⁵

1962 yılı tasarısında da suçun ağır hallerine ilişkin düzenlemeler ve bunun yanında kurala ilişkin örnekler kurumuna da yer verilmiş idi. Ancak bu tasarıda ilk kez suçun çok ağır ya da hafif hallerinin hangi durumlarda söz konusu olabileceği kanunun genel hükümler kısmında düzenlenmesi tasarlanmıştı. Tasarının 62. maddesi¹⁶ şu şekilde idi: “Fiil sırasındaki ya da fiilden önce meydana gelen haller ya da failin fiilden sonra gerçekleştirdiği eylemler haksızlığı ve kusuru önemli oranda artırıyor ise suçun çok ağır hali gerçekleşmiş sayılır.” Böylece yalnızca fiilin gerçekleştiği sıradaki şartlar değil aynı zamanda fiil gerçekleştikten önceki ve sonraki şartların da çok ağır hallerin belirlenmesinde rol oynayacağı kaleme alınmıştı.¹⁷

Bu tasarılarından sonra Ceza Kanununda Reform (Değişiklik) Yapılmasına Dair 6. Kanun’a kadar (26 Ocak 1998) Alm. CK’da örnekleme yoluyla suçun çok ağır halleri düzenlenmiş ve akabinde 26 Ocak 1998 tarihli kanunda da bu tür düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kanun ile birlikte, o tarihe kadar bazı örnekler ihtiva eden suçun çok ağır halleri düzenlemeleri nitelikli hale dönüşmüş olmakla birlikte bazı nitelikli haller de suçun çok ağır şekline dönüştürülerek söz konusu nitelikli haller örnek kabilinden sayılmıştır.¹⁸ Bu tarihten sonra ceza kanununda yapılan değişiklikler de göz önünde bulundurulduğunda kanun koyucunun kurala ilişkin örnekler müessesesinden vazgeçmediği göze çarpmaktadır. Son olarak 2017¹⁹ yılında kanuna eklenen “Spor Bahsi Dolandırıcılığı” suçunun düzenlendiği 265c ve “Profesyonel Spor Müsabakalarında Hile” suçunun düzenlendiği 265d maddeleri bakımından da 265e maddesinde suçun çok ağır halleri örnekleme yoluyla kanunda yerini almıştır.

¹⁵ Horn (n 14) 8 vd.; Eisele, Die Regelbeispielsmethode (n 14) 106; Öğretide *Dreher* bu artışın azalmasının nazi dönemindeki kötüye kullanımlardan kaynakladığını vurgulamaktadır. bakınız Horn (n 14) 8 dipnot 30.

¹⁶ E StGB 1962 m. 61 (<https://dipbt.bundestag.de/doc/btd/04/006/0400650.pdf>, ET: 01.12.2021); 1962 tasarısında da suçun çok ağır hallerinin düzenlenmesi 1966 tarihli Alternatif Tasarı ile eleştirilmiştir. 1962 tasarısının amaçlarından birinin hâkimin takdir yetkisini sınırlandırmak ve cezanın belirlenmesini rasyonel kriterlere bağlamak olduğu halde bu şekilde düzenlemelere yine de yer vermesi tasarıya getirilen önemli eleştirilerdendir. Ayrıca kanun koyucunun daha fazla haksızlığı ya da kusuru nitelikli hal düzenlemeleriyle birlikte tam olarak sınırlandıramadığı durumlarda, bunun genel şartlarla hâkimden beklenmesi (ve hatta kurala ilişkin örneklerle beklenemezliğin kısmen de olsa ortadan kaldırılmış olsa bile) isabetli görülmemiştir. bakınız Horn (n 14) 9.

¹⁷ Eisele, Die Regelbeispielsmethode (n 14) 94.

¹⁸ ibid 105; Horn (n 14) 10.

¹⁹ Düzenlemeler 19.04.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

C. Düzenleme Örnekleri

Alm. CK'nın birçok maddesinde çok ağır hallerde örnekleme metodunun kullanılması suretiyle "kurala ilişkin örnekler müessesesi" düzenlenmiş ve bu müessese cezanın ağırlaştırılmasını sağlayacak şekilde kanunda yer almıştır. Kanundaki düzenlemelere bakıldığında, daha fazla ceza verilmesinin istendiği durumlarda hangi hallerin kural olarak ağır cezayı gerektirdiği kanunda örnekleme suretiyle vazedilmiştir. Yukarıda da vurgulandığı üzere ilgili maddelerde zikredilen örnekler katalog mahiyeti taşımamaktadır. Örneklerin gerçekleşmediği durumlarda da ağır hal düzenlemeleri uygulanabilmekte ve hatta örneklerdeki bir durumun gerçekleştiği halde dahi ağır halin uygulanmaması söz konusu olabilmektedir.

Kurala İlişkin Örnekler Müessesesinin Örnekleri:

- Alm. CK m. 243:*Hırsızlık Suçunun Çok Ağır Halleri*²⁰

“(1) Hırsızlığın çok ağır hallerinde, 3 aydan 10 yıla kadar özgürlüğü bağlayıcı cezaya hükmolunur. Eğer fail,

1. fiili işlemek için bir binaya, bir hizmet odasına veya ticari amaçlı kullanılan bir odaya ya da başkaca, etrafı çevrili bir yere, zorla, bir engel aşarak, taklit anahtarla veya usulüne göre, kilit açmak için yapılmamış bir alet kullanarak girer veya bu yerlerde saklanırsa,
2. kapalı bir muhafaza veya başka bir koruma tertibatı ile, oradan alınmaya karşı korunmuş bir malı çalarsa,
3. meslek veya sanat haline getirerek çalarsa,
4. bir kiliseden veya dinin icrası için kullanılan başka bir bina veya kutsallık taşıyan bir şey çalarsa,
5. herkese açık bir koleksiyona dahil bulunan veya kamuya açık bir şekilde sergilenen ve bilim, sanat, tarih veya teknik gelişme açısından önem taşıyan bir şeyi çalarsa,
7. başka bir kişinin çaresizlik durumunu, bir kazayı veya umumi bir tehlike durumunu kötüye kullanarak çalarsa,
8. Silah Kanununa (Waffengesetz) göre edinmesi izne tabi olan bir el silahını veya makineli tüfek, makineli tabanca, tam otomatik

²⁰ Yenisey ve Plagemann (n 1) 356-357; Alm. CK maddelerinin Türkçe çevirileri Yenisey ve Plagemann'ın Alman Ceza Kanunu'nun çevirisini yaptıkları eserden aynen alınmış ve eğik yazı (Türk Dil Kurumu sözlüğü uyarınca anlamı: italik) formatında yazılmıştır. Söz konusu eser (çeviri) yayımlandıktan sonra Alm. CK'da yapılan değişiklikler göz önünde bulundurulmuş ve bu değişikliklere ilişkin çeviriler tarafımızca yapılmış olup, bu çeviriler madde metni içerisinde eğik yazı (italik) olarak değil normal yazı tipi kullanılarak yazılmıştır. Bu açıklama çalışmada ilgili esere yapılan bütün atıflar için geçerlidir.

veya yarı otomatik bir silahı, Savaş Silahları Kontrol Kanunu (Kriegswaffenkontrollgesetz) kapsamındaki, patlayıcı madde içeren bir savaş silahını veya patlayıcı maddeyi çalarsa,

kural olarak suçun çok ağır hali gerçekleşmiş sayılır.”

Hırsızlık suçunu işleyen kişinin 243. maddedeki halleri gerçekleştirdiği durumlarda kanun koyucu, hırsızın burada zikredilen hallerin varlığından dolayı kural olarak daha ağır cezalandırılacağını düzenlemiştir. Ancak kanunun lafzından da anlaşılacağı üzere bu haller hırsızlık suçunun çok ağır hallerine örnek olarak sayılmış olup, bu durumlarda ağır halin varlığı kural olarak kabul edilir. Bir başka ifadeyle söz konusu hallerin somut olaydaki varlığına rağmen istisnai olarak ağır halin gerçekleşmediği de kabul edilebilir.

Alm. CK'nın 243. maddesinde düzenlenen hırsızlık suçunun çok ağır hallerinden bazıları ile TCK'da düzenlenen hırsızlık suçunun nitelikli halleri arasında benzerlik bulunmaktadır. Yukarıda zikredilen maddenin 1 numaralı alt bendindeki düzenleme ile TCK m. 142/2-d'deki "haksız yere elde bulundurulmuş veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak veya kilitlenmesini engellemek suretiyle" şeklindeki nitelikli hal, yine 2 numaralı alt bentteki düzenleme ile TCK m. 142/2-h'deki "herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında" şeklindeki düzenleme, 4 numaralı alt bentteki düzenleme ile TCK m. 142/1-a'da düzenlenen "... ibadete ayrılmış yerlerde bulunan... eşya hakkında" şeklindeki nitelikli hal ve 6 numaralı alt bentteki düzenleme de TCK m. 142/2-a'daki nitelikli hale benzerlik göstermektedir. Ancak iki düzenleme lafzen bazı nitelikli haller ve Alm. CK'daki ifade ile çok ağır haller bakımından örtüşse de hukuki nitelikleri itibarıyla birbirinden ayrılmaktadırlar.

Hırsızlık suçu bakımından kurala ilişkin örneklerin yanında Alm. CK'da ayrıca nitelikli hal düzenlemelerine de yer verilmiştir. Kanunun 244. maddesinde düzenlenen, hırsızlık suçu işlenirken failin yanında silah ya da tehlike meydana getiren başka bir alet bulundurması hali ile suçun işlenebilmesi için bir konuta, zorla, bir engel aşarak, taklit anahtarla veya usulüne göre, kilit açmak için yapılmamış bir alet kullanılarak girilmesi veya konutta saklanması hali nitelikli hal düzenlemesine örnek olarak verilebilir. 244. maddede düzenlenen nitelikli haller ile 243. maddedeki çok ağır hallerin de içerik itibarıyla birbirlerine benzediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin 243. maddede hizmet odasında ya da ticari amaçla kullanılan bir odada zorla ya da engel aşılarak gerçekleştirilen hırsızlık suçun çok ağır hali örneklerden biri olarak düzenlenmiş iken, 244. maddede aynı eylemlerin konutta gerçekleşmesi hali nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

- Alm. CK m. 113: *Görevi Yerine Getiren Memura Direnme*²¹

“(2) Çok ağır hallerde ceza altı aydan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Eğer,

1. fail veya başka bir suç ortağı yanında bir silah ya da tehlike meydana getiren başka bir alet bulundurur veya
2. fail cebir kullanarak saldırıya uğrayanı, ölüm veya sağlığının ağır bir şekilde bozulması tehlikesine düşürür veya
3. eylem birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilirse, kural olarak, suçun çok ağır hali gerçekleşmiş sayılır.”

Alm. CK'nın 113. maddesi de kurala ilişkin örnekler müessesinin önemli örneklerinden biridir. Bu fıkradaki düzenlemelere bakıldığında bazı hallerin nitelikli hallere bazı hallerin ise neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallere benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu maddede yer alan cebrin mağduru ölüm tehlikesine düşürmesi hali suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri ile benzerlik gösterse de burada suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinin de söz konusu olmadığı kabul edilmektedir.²² Bunun yanında ayrıca kurala ilişkin örnekler olarak düzenlenip, yalnızca kasten gerçekleştirilen temel neticenin değil bunun yanında ağır netice olarak zarara²³ sebebiyet verildiği durumların da, netice sebebiyle ağırlaşmış halin düzenlendiği Alm. CK m. 18'in dışında kaldığı savunulmaktadır.²⁴

Bu örneklerin yanında Alm. CK'da cezanın artırılabilmesine ilişkin örneklerin sayılıp Regelbeispiele (kurala ilişkin örnekler) olarak adlandırılan müessesenin kanunun birçok maddesinde düzenleme alanı bulunduğunu söylemek gerekir. Alm. CK'nın 94, 99, 100/2, 100a/4, 121, 125a, 129/5, 184i/2, 218/2, 240/4, 253/4, 263/3, 264/2, 265e, 266a/4, 267/3, 283a, 283d/3, 291/2, 292/2, 300, 303b/4, 316b/3, 330 ve 335. maddelerinde örnekleme metodu ile cezanın artırılabilmesi haller sayılmıştır.

D. Kurumun Hukuki Niteliği

1. Problemin Takdimi

Hırsızlık suçunun düzenlendiği Alm. CK'nın 243. maddesinde etrafi çevrili bir yerden zorla, kırarak hırsızlık yapılması suçun nitelikli hali olarak

²¹ ibid 206-207.

²² Detlev Sternberg-Lieben ve Frank Schuster, in: Schönke, Adolf/Schröder, Horst, Strafgesetzbuch Kommentar (30. Baskı, C.H. Beck Verlag 2019) § 18 kn 2.

²³ Burada kastedilen tehlike neticesi ile zarar neticesi ayırımıdır ve bu ayırma ilişkin öğretilerdeki görüşler ve tartışmalı hususlar bu çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız Koray Doğan, Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar (2. Baskı, Adalet Yayınevi 2015) 117 vd.

²⁴ Sternberg-Lieben ve Schuster (n 22) § 18 kn 2.

düzenlenmişti. Ancak bu şekilde bir düzenleme kazuistik kanun tekniğinin kötü bir örneği ve talihsiz bir kanun yapma tekniği olduğu ileri sürülerek eleştirilmiştir. Örneğin bir aracın içinde bulunan bir cüzdanı aracı (camı) kırarak alan kişinin eylemi nitelikli hal oluşturduğu halde, cüzdanın içinde bulunduğu aracın çalınması ilk eyleme göre daha fazla haksızlık içermesine rağmen nitelikli hal kapsamında değerlendirilmeyecek idi. Bu sonuçlara yol açabilecek öğretideki ifadeyle “*saçmalıkların*” adalet duygusu ile bağdaşmayacağı ileri sürülmüş, aynı zamanda kazuistik düzenlemelerin hukuki güvenliği teminat altına alacağından bahisle, bu avantajın adaletten feragat ederek sağlanacağı şeklinde bir uygulamanın kabul edilemez olduğu vurgulanmıştır.²⁵

Bu açıklama ve örnekle birlikte nitelikli hal düzenlemelerinden ziyade kurula ilişkin örnekler düzenlemelerinin daha isabetli olabileceği düşünülse de benzer sorunların örnek verilerek düzenlenen çok ağır hallerde de söz konusu olabileceği ileri sürülmektedir. Bu bağlamda yargı kararına da konu olmuş bir olay dikkate değerdir. İlk derece mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesi'nin kararına konu olan elektromanyetik güvenlik etiketlerinin var olduğu bir eşyanın mağazadan çalınması olayında²⁶, Alm. CK m. 243/1 2.cümle 2 numarada düzenlenen suçun “*kapalı bir muhafaza veya başka bir koruma tertibatı ile, oradan alınmaya karşı korunmuş bir mala karşı işlenmesi*” kural örneğini, söz konusu önlemin zilyetlik alanına girme suretiyle malın alınmasını engelleyecek nitelikte olmadığından uygulamamıştır. Bu olayda alınan önlemin (alarmın) ilk olarak, malın sahibinin hakimiyet alanının terki sırasında alarm devreye gireceği ve böylece hırsızlık tamamlanmadan önce koruyucu etkisi ortaya çıkacağından bahisle ağır hal uygulanmamıştır.²⁷ Bu örnek bakımından da satıcının ürünü kilitli bir zincirle elbise standına bağladığı ve eşyanın çalındığı durumda Alm. CK m. 243/1 2. cümle 2 numarada belirtilen hali uygulayıp yukarıda zikredilen olayda uygulamaması adalet duygusu bakımından

²⁵ Frank Zieschang, “Besonders schwere Fälle und Regelbeispiele-ein legitimes Gesetzgebungskonzept ?” (1999) Jura 561, 563; Horn (n 14) 16 vd.; Johannes Wessels, “Zur Problematik der Regelbeispiele für schwere und besonders schwere Fälle” Festschrift Maurach 295, 295.

²⁶ Söz konusu olayda fail 17.12.1983 tarihinde bir erkek takım elbisesi çalmak için mağazaya girer. Mağazadaki elbiselerin hırsızlığa karşı koruma önlemleri ile donatılmış olduğunu bilen hırsız 495 mark değerindeki takım elbisenin ceketinden kuvvet kullanarak güvenlik etiketini koparmış ve parçalamıştır. Güvenlik etiketi birbirine kaynak yapılmış iki plastik parçadan oluşmakta ve cekete sabitlenmiş durumdadır. Eğer fail güvenlik etiketine zarar vermemiş olsa, çıkışa yerleştirilmiş elektromanyetik alarm teçhizatı akustik ve görsel olarak devreye girecektir. Güvenlik etiketi elbiseden ayrılıp parçalandıktan sonra fail önce ceketini daha sonra bunun üzerine parkesini giymiş, takım elbisenin pantolonunu beraberinde bu amaç için getirdiği plastik poşete koymuş ve daha sonra merdivene doğru gitmeye başlamıştır. Fail, erkek bölümünü terk etmeden önce yaptığı hareketleri gözlemleyen satıcı tarafından durdurulmuştur. OLG Stuttgart, (1985) NSTZ 76.

²⁷ OLG Düsseldorf, (1998) NJW 1002.

uygun görülmemiş ve nitelikli hal düzenlemelerinde söz konusu olabilecek “saçmalıkların” kural örneklerdeki benzer durumları ortadan kaldırmayacağı vurgulanmaktadır.²⁸ Ayrıca burada ifade etmek gerekir ki suçun nitelikli hallerindeki kazuistik düzenlemelerin giderilmesi amacıyla getirilen kurala ilişkin örnekler şeklindeki düzenlemeler problemler ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda söz konusu kurumun hukuki niteliği halen tartışmalıdır ve öğretilerde bu konuda henüz bir görüş birliğine de varılamadığı vurgulanmaktadır. Kurumun hukuki niteliğinin tespiti salt teorik bir tartışmadan öte aynı zamanda kuruma bağlanacak hukuki sonuçlar bakımından da önemlidir. Hata, teşebbüs, iştirak, içtima ve hatta cezanın belirlenmesi hallerinin kurala ilişkin örneklerin var olduğu durumlarda nasıl uygulanacağı kurumun hukuki nitelendirilmesine göre farklılık arz edebilecektir.²⁹

Yukarıda zikredilen olayda he ne kadar Stuttgart Bölge Adliye Mahkemesi'nin bozma kararı üzerine Alm. CK m. 243 f. 1 c. 2 Nr. 2'deki kurala ilişkin örnek ilk derece mahkemesi tarafından uygulanmasa da bu kez, Alm. CK m. 242 f. 1 1. cümle esas alınarak, bir başka ifadeyle burada örneklenen ağır hallere eşdeğer bir durum kabul edilerek suçun ağır hali yine de uygulanmıştır.³⁰ Bu uygulamadan da anlaşılacağı üzere kurala ilişkin örneklerin kanun metninde suçun nitelikli hali olarak düzenlenmesi halinde kıyas yasağından dolayı mevcut nitelikli hallere benzetilerek ya da gerçekleştirilen eylemler aynı derecede haksızlık oluşturduğu ileri sürülerek ceza artırılmayacaktır. Kurala ilişkin örnekler müessesesi ile birlikte her ne kadar söz konusu hareketler kanunda yazılı örneklerle uyuşmasa da benzer derecede ağır görülerek ceza artırılabilir.³¹

2. Kurumun Hukuki Niteliğini Açıklayan Görüşler

a. Düzenlemenin Suçun Unsuru Olduğu Görüşü

Modern öğretilerde kurala ilişkin örnekler suçun unsuru olarak nitelendirilmiştir.³² kurala ilişkin örnekler kurumunun suçun nitelikli hallerinden en önemli farkının sadece, örnekleme söz konusu olduğu durumlarda daha ağır ceza sınırlarının uygulanmak zorunda olunmayışı ve bunun aksi ispatlanabilir bir karine olduğu belirtilmektedir.³³ Bunun dışında kurala ilişkin örneklerde suçun nitelikli unsurlarında olduğu gibi sınırlar belirgindir. Ayrıca kanun koyucu aynı unsur bazı suç tiplerinde suçun nitelikli unsuru olarak

²⁸ Horn (n 14) 18.

²⁹ Rolf-Peter Calliess, “Die Rechtsnatur der besonders schweren Fälle und Regelbeispiele im Strafrecht” (1975) JZ 112, 112- 113.

³⁰ Horn (n 14) 18.

³¹ ibid 18.

³² Jakobs (n 8) Bölüm 6 kn 99.

³³ Jörg Eisele, “Die Regelbeispielmethode: Tatbestands- oder Strafzumessungslösung ?” (2006) JA 309, 312.

bazı suçlarda ise kurala ilişkin örnek olarak düzenlemektedir.³⁴ Suçun meslek veya sanat haline getirilerek (gewerbmäßig) işlenmesi hırsızlık suçunda kurala ilişkin örnek olarak düzenlenmiş (Alm CK . 243 I 2 Nr. 3) iken, aynı husus suç eşyasının satın alınması, satılması veya temin edilmesi suçunda nitelikli hal (Alm. CK m. 260 I Nr. 1) olarak düzenlenmiştir.³⁵ Bu durum aslında kurala ilişkin örnekler ile nitelikli unsurlar arasındaki benzerliği ortaya koymaktadır.

Calliess'e göre kurala ilişkin örnekler uygulamasında kanun koyucunun yetkisinin hâkime kaymış olması kurumun cezalandırmanın şartları ve hukuki niteliğinden oluşan yapısında herhangi bir değişiklik meydana getirmez. Bundan dolayı düzenlemeler suçun unsurları olarak belirsizdir ve anayasal gereklilikleri sağlamamaktadır. *Calliess* ayrıca düzenlemenin hukuki niteliği belirlendikten sonra, suçun unsurlarının “belirli” bir şekilde düzenlenip düzenlenmediği sorusunun sorulabileceğini ve unsurların belirli olup olmadığından yola çıkılarak kurumun hukuki niteliğinin belirlenemeyeceğini vurgulamaktadır.³⁶

*Krahl*³⁷ da düzenlemelerin hukuki niteliğinin belirlenmesinde ilgili düzenlemenin kat-i ve bağlayıcı olup olmadığına önemli olduğunu ve kuralın bağlayıcılığının düzenlemenin suçun unsuru olduğuna işaret ettiğini vurgulasa da, bu durumun suçun unsurlarının açıklanmasında kanunilik ilkesinin şekli bir belirtisi olduğunu, hukuki niteliğin belirlenmesinde sadece bir dayanak olabileceğini belirtmiş ve kanun koyucunun belirlilik ilkesi ve kıyas yasağına riayet etmediği hallerde kabul edilmemesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Öğretide *Wahle* de daha ağır cezayı gerektiren halleri (ve dolayısıyla kurala ilişkin örnekleri) suçun unsuru olarak nitelendirmiş ve bu hallerin kendi ceza sınırlarının olmasını, ağır hallerde suç tipinin sadece nicelik olarak değil nitelik olarak da değiştiğinin belirtisi olduğunu ifade etmiştir.³⁸

b. Düzenlemenin Cezanın Belirlenmesi Hallerinden Olduğu Görüşü

Yargı kararlarında, düzenlemenin suçun unsuru olup olmadığı belirlenirken söz konusu düzenlemenin sınırlayıcı ve bağlayıcı olup olmadığı göz önünde bulundurulmaktadır.³⁹ Cezayı ağırlaştırıcı haller kanunda belirtilmeli ve böylece hâkimin kararı öngörülebilir olmalıdır. Ancak bu durum suçun çok ağır hallerinde söz konusu değildir ve somut olayda hangi hallerin kusuru hangi hallerin haksızlığı artıracığı belirli olmadığından ve kanunda belirtilmeyip

³⁴ Karl Heinz Gössel, “Über die sog. Regelbespieltechnik und die Abgrenzung zwischen Straftat und Strafzumessung” Festschrift Hirsch 183, 188 vd.

³⁵ Eisele (2006) JA (n 33) 312.

³⁶ Calliess, (1975) JZ (n 29) 115-116.

³⁷ Matthias Krahl, Tatbestand und Rechtsfolge (Verlag Vittorio Klostermann 1999) 53 vd.

³⁸ Aktaran Horn (n 14) 22.

³⁹ BGH, Urteil vom 21. 4. 1970 - 1 StR 45/70, (1970) NJW 1197.

hâkimin takdir yetkisine bırakıldığından çok ağır hallerde tipiklik vasfının olmadığı ileri sürülmüştür.⁴⁰

Öğretide ayrıca suçun unsurunun söz konusu düzenleme örneklerinde kullanıldığı üzere “kural olarak” (in der Regel) bulunamayacağı ifade edilmektedir. Kanun koyucunun nihai değerlendirmede çekimser kaldığı ve bir düzenlemenin genel olarak daha ağır durum olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği ve böylece temel suçtan ayrı bir kategoriye dahil olup olmadığı kararının hâkime bırakıldığı durumlarda, suçun unsuru ile ilgili bir durum söz konusu olmayıp cezanın belirlenmesi hali söz konusu olacağı ileri sürülmüştür.⁴¹

*Horn*⁴² ise Alm. CK'nın 12/3. maddesindeki düzenlemeyi kurumun hukuki niteliğinin belirlenmesinde esas almaktadır. Maddeye göre daha ağır haller için öngörülen ceza artırımları cürüm ve cünha ayrımında dikkate alınmaz. Cezaî hükümlerin cürüm ve cünha olarak ikiye ayrılmasında yalnızca emredici kanuni düzenlemeler değişiklik meydana getirebilir. Bu maddeden çıkan sonuç çok ağır hallerin nitelikli hallerden farklı bir anlama sahip olduğudur ve bu haller suçun unsuru değil cezanın belirlenmesi hallerindedir.

c. Düzenlemenin Karma Yapıda/Suçun Unsuru Benzeri Bir Durum Olduğu Görüşü

Öğretideki bir diğer görüşe göre suçun çok ağır hallerine yönelik örnek verilerek yapılan düzenlemeler, suçun unsurları ile cezanın belirlenmesi hallerinin söz konusu olduğu karma bir formdur. Bu kabul söz konusu düzenlemelerin açık bir şekilde suçun unsuru ya da cezanın belirlenmesi hali olarak vasıflandırılmamasından kaynaklanmaktadır.⁴³

III. DÜZENLEMELERİN KANUNİLİK İLKESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kurala ilişkin örneklerde yer verilen maddelere yönelik olarak yapılması gereken bir diğer değerlendirme bu kurumun anayasaya uygunluğu ve doğal olarak kanunilik ilkesi ile uyumlu olup olmadığıdır. Her ne kadar kurala ilişkin örneklerin katalog halinde olmasa da örnek olarak sayılmış olduğu maddelerde belirli bazı hususlar örnek mukabilinden de olsa yer alsa bile bunların bağlayıcı olmadığı ve bu hallerin varlığına rağmen suçun ağır halinin

⁴⁰ Horn (n 14) 23.

⁴¹ Bakınız ibid 23-24.

⁴² ibid 25 vd.

⁴³ Reinhart Maurach, Friedrich-Christian Schroeder, Manfred Maiwald, Andreas Hoyer ve Carsten Momsen, Strafrecht Besonderer Teil Teilband 1 Straftaten gegen Persönlichkeits- und Vermögenswerte (11. Baskı, C.F. Müller Verlag 2019) § 33 kn 72; bakınız Eisele, Die Regelbeispielsmethode (n 14) 162 vd.

uygulanmasının zorunlu olmadığı ve hatta bu örneklerden herhangi birinin var olmamasına rağmen suçun ağır halinin uygulanabileceği vurgulanmıştı. Bu bağlamda ağır hal teşkil eden durumların genişletilmesi ve hatta varlıklarına rağmen uygulanmaması halinin kanunilik ilkesi açısından da soru işaretleri doğurmaktadır.

A. Mahkeme Kararlarında Kurala İlişkin Örnekler Müessesesi

Alman Anayasa Mahkemesi 21 Haziran 1977 tarihinde suçun çok ağır halleri düzenlemelerinin anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.⁴⁴ Mahkeme bu kararında belirlilik prensibinin kanun koyucuyu suçun tanımlanabilir ve tam olarak idrak edilebilir unsurları dışındaki bütün unsurlarını açık bir şekilde düzenlemeye zorlamadığını vurgulayarak şu ifadelere yer vermiştir: “Bundan dolayı ceza hukukundaki genel ilkeler ya da belirsiz, anlam olarak doldurulmaya muhtaç kavramlar, esas itibarıyla anayasaya aykırı olarak nitelendirilemez. Yorum metotlarının yardımı ve özellikle kanunun diğer maddelerinden istifade etmek suretiyle, kanunun bağlamının göz önünde bulundurulması ve sabit içtihatlar sayesinde normun yorumu ve uygulanması için güvenli bir dayanak meydana gelmiş ise, bu tür ilkelerin ya da hukuki kavramların kullanılmasında herhangi sorun bulunmamaktadır. Böylece herkes, norm tarafından korunan değeri ve belirli davranışların yasaklandığını bilir ve devletin bu eylemlere nasıl tepki vereceğini (yaptırımları) önceden öngörür.”

B. Öğretideki Görüşler

Suçun çok ağır halleri şeklindeki örnek verilerek yapılan düzenlemelerle (kurala ilişkin örnekler) birlikte yalnız çok ağır haller (çok ağır hallerde) ibaresinin kullanılıp örnek vermek suretiyle dahi açıklanmayan haller öğretide eleştirilmiş ve hatta bu tür düzenlemelerin Anayasa’ya uygunluğu sorgulanmıştır.

1. Düzenlemelerin Anayasaya Aykırı Olduğu Yönündeki Görüşler

Öğretide *Krahl*⁴⁵ göre Anayasa Mahkemesi’nin zikredilen kararları suçun çok ağır halleri düzenlemelerinin kanunilik ilkesi ile uyumlu olduğu şeklinde genelleştirilemez. *Maiwald*⁴⁶ göre de kurala ilişkin örnekler hukuki müessesesi belirlilik ilkesini ihlal etmektedir, çünkü “*biraz belirli*” olan kanun “*belirsiz*” bir kanundur. Kanun koyucunun örnekleme yöntemiyle suçun çok ağır halinin bulunduğu yönünde karine ortaya koyarak, ağır hallerin söz konusu

⁴⁴ BVerfG, Beschluß vom 21. 6. 1977 - 2 BvR 308/77, (1977) NJW 1815; BVerfG Beschluß vom 24.04.1978-1 BvR 425/77, (1979) JR 28.

⁴⁵ Krahl (n 37) 129 vd. 160 vd.

⁴⁶ Manfred Maiwald, “Bestimmtheitsgebot, tatbestandliche Typisierung und die Technik der Regelbeispiele” Festschrift Gallas 137, 159.

olacağı durumların belirlenmesinde önceden “birazcık” düzenleme yapmış olması bu gerçeği değiştirmemektedir. Çok ağır hallerin kurala ilişkin örnekler tekniği ile düzenlenmiş olması da problemi ortadan kaldırmamaktadır.⁴⁷

*Zieschang*⁴⁸ Alm. CK m. 243'ün kıyas yasağının dolanılması anlamına geldiğini vurgulamaktadır. Kanun koyucu suçun çok ağır halleri düzenlemeleriyle, kural olarak örneklerin kapsamadığı ve cezanın ağırlaştırılması hallerini aşan durumların da bu kapsamda değerlendirilmesinin şartlarını meydana getirmiştir. *Zieschang* burada ayrıca Alm. CK m. 248c'de düzenlenen elektrik hırsızlığını, 261'de düzenlenen kara para aklama suçunu ve 263'de düzenlenen bilgisayar dolandırıcılığı suçlarını örnek vermektedir. Krallık mahkemesi elektriği, hırsızlık suçu bağlamında eşya olarak nitelendirmediği için eylemleri cezalandırmamış ve kişiler beraat etmiştir. Bunun üzerine elektrik hırsızlığı da diğer örneklerde olduğu gibi suç olarak düzenlenmiştir. Kurala ilişkin örnekler düzenlemeleri ile bu şekilde suçun unsurları kapsamında değerlendirilemeyecek hallerin kanunda açıkça düzenlenmesine gerek kalmamakta ve böylece kıyas yasağı dolanılmaktadır.⁴⁹

*Freund*⁵⁰ hukuki sonuçların somutlaştırılmasında önemli boşlukların kanun koyucu tarafından doldurulması gerektiğini vurgular. *Freund*'a göre her şeyden önce suçun çok ağır halleri düzenlemeleri şeklindeki kanun tekniğinin haddinden fazla kullanılması uygulamacı tarafından, suçun temel şekli ya da suçun ağır halleri için öngörülen ceza sınırlarını uygulamak suretiyle kendisine ölçülü gözükken hukuki sonucu elde etmek amacıyla bir ruhsat olarak değerlendirilip yanlış anlaşılabilir. Kurala ilişkin örnekler metodunun kullanılması da suçun çok ağır halleri düzenlemelerinde olduğu gibi, her bir müstakil olayda ceza normunun ceza sorumluluğunu doğuran unsurlarının hukuki sonuca göre farklı şekilde doldurulmasının hâkime bırakılması ceza hukukundaki hukuki güvenliğin ağır kaybına sebebiyet verir.⁵¹ Bu suretle Anayasa m. 102/2'de düzenlenen kanunilik ilkesi yeteri kadar dikkate alınmamıştır. *Freund* tasarıda⁵² (o güne kadar yapılanın, bir başka ifadeyle örnek verilmeden düzenlenen suçun ağır hallerinin aksine) unsurların örnekleme yoluyla düzenlenmesini o güne kadar olan durumun iyileştirilmesi olarak değerlendirirse de zikretmiş olduğu gereklilikleri karşılamadığını vurgulayarak, suçun çok ağır hallerinin

⁴⁷ Krş. Gunther Arzt, “Die Neufassung der Diebstahlsbestimmungen, Gleichzeitig ein Beitrag zur Technik der Regelbeispiele” (1972) JuS 576, 576.

⁴⁸ *Zieschang* (n 25) 563 vd.

⁴⁹ *ibid* 564.

⁵⁰ Georg Freund, “Der Entwurf eines 6. Gesetzes zur Reform des Strafrechts-Eine Würdigung unter Einbeziehung der Stellungnahme eines Arbeitskreises von Strafrechtslehrern” (1997) 109 (9) ZStW 455, 470.

⁵¹ *ibid* 471.

⁵² 6. Ceza Hukuku Reformu Tasarısı.

ve dolayısıyla kurala ilişkin örneklerin kanunda bağlayıcı bir şekilde nitelikli hal olarak düzenlenmeleri gerektiğini savunmaktadır.⁵³

Wessels, kanun koyucunun suçun çok ağır hallerini örnek vermeden düzenlediği durumlarda bu halleri “belirli” bir şekilde düzenlemediğinden ve ağırlaştırıcı hallere ilişkin değerlendirmeyi, bunların ne zaman ve hangi şartlar altında bulunduğu saptanmasını tam olarak hâkime bıraktığından dolayı söz konusu düzenlemelerin hukuki güvenliği ihlal ettiği ifade etmektedir.⁵⁴ Ancak *Wessels* kurala ilişkin örneklerin söz konusu olduğu durumlarda ise hukuki güvenliğin azaldığı endişesinin tek taraflı olduğunu vurgulayarak kanun koyucunun kazuistik kanun yapma tekniği ile unsurların (çok ağır hallerin) kanunda belirtilmediği durum arasında bir uygulama yaptığını ve bununda olumlu bir gelişme olduğunu savunmaktadır.⁵⁵ *Calliess*’de bu görüşe paralel olarak cezalandırılabilirliğin kanunen belirlenmiş olması gerektiğini ve kanunun içerik olarak akla uygun ve kanıtlanabilir bir temele dayanarak yorumlanabilir olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu şekilde bir belirlilik kurala ilişkin örneklerde söz konusu değildir, çünkü örnek olarak sayılan hallerin dışındaki farklı durumlarda ağırlaştırıcı sebep olarak değerlendirilebilmektedir.⁵⁶

2. Düzenlemelerin Anayasaya Uygun Olduğu Yönündeki Görüşler

Öğretide *Wahle*⁵⁷ ihlal biçiminin ilgili normda yeteri kadar anlatıldığı durumlarda normun belirli ve belirlilik ilkesine de uygun olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre suçun çok ağır halleri düzenlemelerinde ihlal biçimi suçun temel şeklinde belirgin bir şekilde saptanmıştır. *Wahle*’ye göre suçun çok ağır halleri müessesesinin amacı yalnızca, davranışın önceden belirlenmiş bir değer (temel şeklin) nitelikli ihlali olduğunun belirtilmesidir. Düzenlemeler değer ihlal biçimini ilk kez oluşturmayı amaçlamamaktadır.

Hettinger’e⁵⁸ göre suçun çok ağır halleri şeklindeki düzenlemeler izin verilen bir yapıya sahiptir. Bu kabulün temelinde, hâkimin uygulaması için ona geniş

⁵³ Freund (n 50) 471; Burada *Freund* her ne kadar suçun çok ağır hallerinin kanunda açıkça ve bağlayıcı olacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini vurgulasa da bazı durumlarda nitelikli hallerin şekli şartlarının bulunmasına rağmen uygulanmaması gerektiği gerçeğini de göz önünde bulundurmıştır. (Nitelikli halin söz konusu olmasına rağmen ağır cezayı gerektirmeyen haksızlığın varlığı) Şekli şartların bulunmasına rağmen nitelikli hallerin uygulanmamasını sağlamak için amaçsal yorum kullanılabilirse olsa da bu durumun kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiğini ve uygulamacı tarafından da uygulanmama halinin üst mahkeme tarafından kontrol edilecek şekilde ayrıntılı bir şekilde gerekçelendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

⁵⁴ *Wessels* (n 25) 295 vd.

⁵⁵ ibid 309 vd.

⁵⁶ *Calliess*, (1975) JZ (n 29) 117.

⁵⁷ Eberhard Wahle, Die Rechtsnatur der besonders schweren Fälle im Strafrecht (1996) 107 vd.

⁵⁸ Michael Hettinger, Das Doppelverwertungsverbot bei strafrahmenbildenden Umständen (§§ 46 Abs. 3, 50 StGB) (Duncker Humblot Verlag 1982) 206.

bir ceza makası ve buna paralel olarak geniş bir takdir alanı oluşturma yetkisine haiz olan kanun koyucunun, söz konusu ceza sınırlarını sınıflandırmasının engellenemeyeceği düşüncesi yatmaktadır. *Hettinger*'e göre bu tür bir kanun yapma tekniğinin amacı, ceza makasının geniş olduğu durumlarda somut olay adaletini sağlamak için belirli hallerde makası tekrar sınırlandırmak ve böylece hukuki güvenliğin ve hukukun tatbikindeki birlikteliğin sağlanmasını temin etmektir.

3. Kıyas Yasağı

Kurala ilişkin örnekler uygulamasında kıyas yasağının ihlal edilip edilmediği tartışmalı hususlardan bir diğeridir.⁵⁹ Öğretide kıyas yasağının değişime uğradığı ifade edilmektedir. Ceza kanununun yapıldığı dönemde hukuki güvenlik düşüncesinden dolayı kıyas yasağı, yasak olan davranışların ve cezayı ağırlaştırılan bütün hallerin belirlenmesinde önemli bir anlama sahipti ve kıyasın failin aleyhine kullanımı mümkün değildi. Bugün ise kanun koyucunun daha ziyade somut olay adaletinin sağlanması amacıyla suçun çok ağır hallerini ya da örnekleme suretiyle çok ağır halleri düzenleyerek hâkime benzer durumlarda kanuni olarak Anayasa'nın 103/2 maddesine aykırı olmayacak şekilde kıyasen uygulamayı mümkün hale getirdiği savunulmaktadır.⁶⁰

Burada Alman Anayasa Mahkemesi'nin⁶¹ otomobilin silah olarak değerlendirilemeyeceğine dair vermiş olduğu bir karar dikkate değerdir. Bu karara göre, Anayasa m. 103/2 uyarınca kıyas yasağı sadece suçun unsurlarını değil aynı zamanda ceza tehdidi içeren ve böylece cezayı ağırlaştırılan kuralları da kapsamaktadır. Daha yüksek bir ceza öngören suçun çok ağır halleri ile bağlantılı (kurala ilişkin örnekler) cezanın belirlenmesi halleri de bundan dolayı anayasadaki belirlilik ilkesine göre değerlendirilmelidir. Mahkeme bu gerekçe ile kurala ilişkin örnek olarak Alm. CK m. 113/2 Nr. 1'de düzenlenen görevi yaptırmamak için direnme suçunun silahla işlenmesi halini, otomobilin kullanıldığı bir olayda kabul etmemiştir. Çünkü aksi durum kıyas yasağını ihlal etmektedir. Bu olayda mahkeme otomobilin silah olarak değerlendirilmesinin kıyas yasağını ihlal ettiğini tespit etse de, otomobilin yine aynı bentte düzenlenen "suçun başkaca tehlike meydana getiren bir araç" kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğini tartışmadan, burada

⁵⁹ Öğretide cezasızlığı ya da cezanın azaltılmasını sağlayacak şekilde fail lehine kıyasın yapılabileceği kabul edilmektedir. Helmut Frister, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (9. Baskı, C.H. Beck Verlag 2020) Bölüm 4 kn 29; Johannes Kaspar, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (3. Baskı, Nomos Verlag 2020) § 2 kn 16; Walter Gropp ve Arndt Sinn, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (5. Baskı, Springer Verlag 2020) § 3 kn 21 vd.

⁶⁰ Bernd Hecker, in: Schönke, Adolf/Schröder, Horst, *Strafgesetzbuch Kommentar* (30. Baskı, C.H. Beck Verlag 2019) § 1 kn 28.

⁶¹ BVerfG (2. Kammer des Zweiten Senats), Beschluss vom 1. 9. 2008 - 2 BvR 2238/07, (2008) NStZ 3627.

kanunda zikredilmeyen “çok ağır halin” varlığından hareket edilerek maddenin uygulanabileceğini vurgulamıştır.⁶² Bu şekilde bir taraftan kıyas yasağı ileri sürülerek maddenin (söz konusu ağır halin) uygulanmaması ve diğer taraftan maddede sayılmayan bir ağırlaştırıcı halin kabul edilebileceğinin vurgulanması öğretide eleştirilmektedir.⁶³

Kurala ilişkin örneklerin söz konusu olduğu durumlarda Anayasa’ya uygun bir şekilde yorum yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Anayasa’nın 103/2 ile ceza kanununun 1. maddesi uyarınca failin aleyhine olarak kurala ilişkin örneklerin kabul edilerek kıyas yasağının ihlali ve böylece hâkimin kanunda yazan haller (örnekler) dışında kanunda yazılı olmayan durumları suçun çok ağır hali olarak kabul edip uygulaması ve daha ağır bir şekilde cezalandırmanın temelini oluşturması hukuka uygun görülmemektedir.⁶⁴ *Calliess*,⁶⁵ burada zikredildiği şekilde bir uygulamanın engellenmesi ve hakimın takdir yetkisinin sınırlandırılarak tipikliğin garanti fonksiyonunun yerine getirilmesi için çok ağır hallerin yalnızca, kanunda sayılan örneklerin söz konusu olduğu durumlarda uygulanması ve bunun dışında kalan hallerin kıyas yoluyla uygulanmaması gerektiğini, ancak örneklerin tipik olarak söz konusu olduğu bazı durumlarda da bu hallerin uygulanmayabileceğini ifade ederek, bu şekilde bir uygulamanın anayasal bağlamda kanun koyucunun amacına daha uygun olduğunu savunmaktadır. Burada *Calliess* kanunda kullanılan “Suçun ağır hali kural olarak vardır, eğer...” (*Ein besonderer shwerer Fall liegt in der Regel vor, wenn...*) formülü yerine “Suçun çok ağır hali yalnızca aşağıdaki durumlarda söz konusu olabilir, (ancak her zaman değil), eğer...(nur, aber nicht immer) formülünün uygulanmasını önermektedir. *Calliess* suçun çok ağır hallerinin örnek verilmeden düzenlenen halleri ile örnek verilmeden düzenlenen çok hafif hallerinin anayasaya aykırı olduklarını, ancak kurala ilişkin örneklerin sayıldığı hallerde yukarıda zikredildiği şekilde yorum yapılırsa anayasaya uygun ve sınırlayıcı bir yorumun söz konusu olacağını vurgular.⁶⁶

Ayrıca öğretide kurala ilişkin örneklerinde kıyasın mümkün kılınmasının uygulamada hâkimin, kanunda açıkça belirlenen unsurların anlamını sınırı aşacak şekilde yorumladığı durumlarda belirlilik ilkesini anlamsız kılabileceği ifade edilmektedir. Kanunda örnekleme yönteminin kullanılmış olması bu şekilde bir uygulamayı hukuka uygun hale getirmemektedir. Buna göre yorum

⁶² ibid 3629.

⁶³ Roland Schmitz, in: Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch, Band 1 §§ 1-37 (4. Baskı, C.H. Beck Verlag 2020) § 1 kn 72.

⁶⁴ Rolf-Peter Calliess, “Der Rechtscharakter der Regelbeispiele im Strafrecht-Zum Problem von Tatbestand und Rechtsfolge im 6. Strafrechtsreformgesetz” (1998) NJW 929, 935.

⁶⁵ ibid 935, *Calliess* kanun koyucu tarafından tercih edilen bu yöntemi “sözde modern kanun yapma tekniği” olarak ifade etmiştir.

⁶⁶ ibid 935; karşı görüş için bakınız Eisele, Die Regelbeispiele (n 14) 159 vd.

metotları tamamen sınırsız değildir. Belirlilik ilkesi ve dolayısıyla kıyas yasağı ile hâkimin takdir yetkisinin belirgin kavramsal sınırları vardır.⁶⁷

IV. KASTIN KAPSAMINDA BULUNMASI GEREKEN UNSURLAR BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Suç teorisinde kastın kapsamında bulunması gereken unsurlar suçun maddi unsurları olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda kurala ilişkin örnekler müessesesinin hukuki niteliğinin vasıflandırılması aynı zamanda buna bağlı olarak çeşitli sonuçlar da doğuracaktır. Kurala ilişkin örnekler suçun unsuru olarak kabul edildiğinde bu hallerin de kastın kapsamında olması gerekmektedir⁶⁸, aksinin kabulü halinde ise; yani düzenlemeler cezanın belirlenmesi hali olarak nitelendirildiğinde, kastın bunları da kapsayıp kapsamayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Alm. CK'da kurala ilişkin örnekler yalnızca kasıtlı suçlarda düzenlenmiştir. Ancak bununla birlikte kurala ilişkin örneklerin madde metninde belirtildiği bazı durumlarda, söz konusu hal bakımından taksirin yeterli görüldüğü örneklemeler de kanunda yer almaktadır.⁶⁹ Bütün bu hususlarla birlikte kanun koyucunun zaman zaman nitelikli hali kurala ilişkin örneğe dönüştürülmesi, bazen de kurala ilişkin örnek olarak kanunda yer alan düzenlemeyi nitelikli hale dönüştürmesi çözümü daha da zorlaştırmaktadır.

Öğretide⁷⁰ kanun koyucunun suçun çok ağır hallerini nitelikli hallerde olduğu gibi suçun haksızlığının artmasından (haksızlık içeriğinin artması) dolayı daha ağır bir şekilde cezalandırdığı ve böylece çok ağır hallerin de kastın kapsamında olması gerektiği ifade edilmektedir. Hırsızlık suçunun çok ağır hallerinin düzenlendiği Alm. CK 243. maddesinin 1969 yılına kadar, diğer birçok kurala ilişkin örnekler düzenlemesinde olduğu gibi, nitelikli hal olup kurala ilişkin örnekler içeren çok ağır hale dönüştürülmesinin bu kabule uygun olduğu vurgulanmaktadır. Alm. CK m. 242 I 2 Nr. 4'te kurala ilişkin örnek olarak düzenlenen hırsızlık suçunun bir kiliseden, ibadete adanmış bir malın alınması şeklinde işlenmesi çok ağır halinin kabul edilebilmesi için, failin kastının söz konusu eşyanın ibadete adanmış bir eşya olduğunu kapsıyor olması gerekir.⁷¹

Kurala ilişkin örnekleri cezanın belirlenmesi hali olarak değerlendiren öğretinin önemli bir kısmı kast benzeri bir durumun varlığını arayıp kastı

⁶⁷ Winfried Hassemer ve Walter Kargl, in: Nomos Kommentar Strafgesetzbuch Band 1 (5. Baskı, Nomos Verlag 2017) § 1 kn 73.

⁶⁸ Eisele, (2006) JA (n 33) 312.

⁶⁹ Alm. CK m. 218/II 2 Nr. 2: Çocuk düşürtme suçunda failin taksirli olarak, gebe olan kadının hayatı bakımından ya da sağlığının ağır bir şekilde bozulması bakımından tehlikeye sokulması hali suçun çok ağır halinin örnekleri olarak düzenlenmiştir. (Neticesi sebebiyle ağırlaşmış kurala ilişkin örnek).

⁷⁰ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele (n 6) § 11 kn 50.

⁷¹ Eisele, (2006) JA (n 33) 312.

arayan görüş ile aynı sonuca varmaktadırlar. Bu görüş uyarınca kurala ilişkin örneklerde de failin bilerek ve isteyerek hareket etmesi gerekir.⁷² Bu görüş uyarınca Alm. CK 15 ve 16. maddelerdeki düzenlemeler kurala ilişkin örneklerin suçun unsurlarına benzerliği dolayısıyla kurala ilişkin örneklerde de failin lehine olarak kıyas yoluyla uygulanır. Ayrıca kanunda belirtilen örneğe (ağır duruma) yönelik olarak kastın bulunmadığı durumlarda, eylemin taksirli bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde olayın haksızlık içeriğinin kasıtlı gerçekleşen duruma kıyasla azlığından dolayı, suçun çok ağır halinin varlığı karinesi gerçekleşmemiş olacaktır.

V. TEŞEBBÜS BAKIMINDAN KURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kurala ilişkin örnekler bakımından önem arz eden hususlardan bir diğeri bu hallere teşebbüsün kabul edilip edilmeyeceğidir. Şüphesiz bu konuda yapılacak olan değerlendirme de kurumun hukuki niteliğine verilecek anlama göre değişecektir. Suçun kanunda sayılan çok ağır hallerine teşebbüsün söz konusu olabilmesi için her şeyden önce ilgili suçun temel şeklinin teşebbüs aşamasına gelmesi gerekir. Bununla birlikte temel şekle teşebbüs edilmiş olması çok ağır hale de teşebbüs edildiği anlamına gelmemektedir. Suçun çok ağır hali bakımından da teşebbüs için gerekli olan doğrudan doğruya icra hareketlerine başlanması şartı gerçekleşmiş olmalıdır.⁷³

A. Temel Şekle Teşebbüs-Tamamlanmış Kurala İlişkin Örnek

Suçun temel şeklinin teşebbüs aşamasında kalıp çok ağır hallerden olan kurala ilişkin örneklerden birinin tamamlanması hali söz konusu olabilir. Failin işyerine hırsızlık yapmak amacıyla zorla girmesi ancak herhangi bir eşya alamaması halinde Alm. CK m. 243 I 1 Nr. 1'deki suçun çok ağır hali olan işyerine zorla girme gerçekleşmiş ancak suçun temel şekli olan taşınır bir eşyanın alınması teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Bu durumda öğretide ağırlıklı olarak suçun temel şekline teşebbüsün cezalandırılması mümkün olduğunda, eğer suçun çok ağır halinin karine etkisi söz konusu ise suçun çok ağır haline ilişkin ceza miktarının uygulanabileceği kabul edilmektedir. Bir başka ifadeyle failin gerçekleştirmiş olduğu hareketler suçun çok ağır hali olarak değerlendirilebiliyorsa bu hale teşebbüs kabul edilmektedir.⁷⁴

⁷² Gunther Arzt, Ulrich Weber, Bernd Heinrich ve Eric Hilgendorf, *Strafrecht Besonderer Teil* (3. Baskı, Verlag Ernst und Werner Gieseking 2015) § 14 kn 32; krş. Sternberg-Lieben ve Schuster (n 22) § 15 kn 27.

⁷³ Eisele, (2006) JA (n 33) 314.

⁷⁴ Roland Schmitz, in: *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Band 4 §§ 185-262 (4. Baskı, C.H. Beck Verlag 2021) § 243 kn 86; Arzt, Weber, Heinrich ve Hilgendorf (n 72) § 14 kn 36; Sternberg-Lieben ve Schuster (n 22) § 243 kn 44; Eisele, (2006) JA (n 33) 314; BGH, (1985) NStZ 217 vd.; Bu noktada ayrıca konutta hırsızlığın nitelikli hal olarak düzenlendiği Alm. CK 244. maddeye gönderme yapılmaktadır. Konutta hırsızlık amacıyla

Suçun temel şeklinin teşebbüs aşamasında kaldığı bu durumda tartışılan hususlardan bir diğeri bu durumda suçun temel şekli gerçekleşmediğinden dolayı, kurala ilişkin örneğin karine etkisinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ve çok ağır hallerin gerektirdiği ceza miktarının yalnızca teşebbüsün cezalandırılmasının düzenlendiği 23. madde ve cezada indirim yapılmasını gerektiren nedenlerin düzenlendiği 49. madde uyarınca indirilip indirilmeyeceğidir. Bu durumda suçun temel şeklinin teşebbüs aşamasında kalmasının karinenin gerçekleşip gerçekleşmediği noktasında yapılacak değerlendirmede önem arz ettiği kabul edildiği gibi, nitelikli hallerde olduğu gibi temel şeklin teşebbüs aşamasında kalmasının kurala ilişkin örneğin karine etkisi üzerinde etkisi olmadığı kabul edilmektedir. Son halde kişinin cezasının belirlenmesinde 23. ve 49. maddelerin dikkate alınacağı ifade edilmektedir.⁷⁵

B. Temel Şekle ve Kurala İlişkin Örneğe Teşebbüs

Suçun çok ağır halleri düzenlemelerinin söz konusu olduğu suçlar bakımından değerlendirilmesi gereken bir diğer konu suçun temel şekli ile çok ağır hali olarak kanunda yer verilen örneklerinin teşebbüs aşamasında kalmış olmasıdır. Öğretinin bir kısmına göre kurala ilişkin örneğe teşebbüs mümkün değildir. Bu konuda ilk olarak kurala ilişkin örneklerin suçun unsuru değil cezanın belirlenmesi hallerinden olduğundan dolayı teşebbüsün mümkün olmadığı aksi yöndeki bir kabulün Anayasada düzenlene kıyas yasağına aykırı olacağı kabul edilmektedir. Ayrıca kurala ilişkin örneklerin karine etkisinden söz edilebilmesi için söz konusu halin tamamlanması gerektiği ve teşebbüs aşamasında kalmış bir durumun varlığı halinde kurala ilişkin örneğin gerçekleşmemiş olacağı ifade edilmektedir.⁷⁶

Aksi yöndeki görüş ise bu durumda kurala ilişkin örneğin karine etkisini kabul etmekte ve teşebbüs hükümlerinin uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Buna göre Alm. CK 23 II.⁷⁷ maddesi teşebbüs aşamasında

zorla girip herhangi bir şey alamayan kişi hakkında nitelikli hale teşebbüs hükümleri uygulanabilecekken, işyerine aynı tür hareketlerle girip herhangi bir şey çalamayan kişi hakkında suçun çok ağır halinin uygulanmaması isabetli görülmemiştir. bakınız Eisele, (2006) JA (n 33) 314.

⁷⁵ Eisele, (2006) JA (n 33) 314; Eisele, Die Regelbeispielsmethode (n 14) 301 vd.

⁷⁶ Gössel (n 34) 193; Zieschang (n 25) 566, *Zieschang* hırsızlık suçu özelinde şu hususları ifade etmektedir: Öğretide kurala ilişkin örneklere farklı anlamlar yüklenmesinde kanun koyucu da kusursuz değildir. Kanun koyucunun 243. maddede yeni bir ceza aralığı belirlemek suretiyle kurala ilişkin örneklerin yalnızca faile ilişkin cezanın belirlenmesi hali olmadığını, bu durumlarda yeni bir haksızlık tipi meydana getirdiğini vurgulamıştır. Ayrıca kanun koyucu aynı hal bazen nitelikli hal bazen de suçun çok ağır hallerinin örneği olarak düzenlemek suretiyle de bu duruma katkı sunmuştur. Örneğin suçun meslek ya da sanat haline getirilerek işlenmesi hırsızlık suçunda kurala ilişkin örnek olarak düzenlenmiş iken suç eşyasının satın alınması satılması suçunda ise nitelikli hal olarak düzenlenmiştir;

⁷⁷ Alm. CK m. 23 II: Teşebbüs tamamlanmış suça göre daha az cezalandırılabilir. (m. 49 I).

kalan suç ile tamamlanmış suç arasında kural olarak herhangi bir farklılık öngörmemektedir. Ayrıca kurala ilişkin örnekler suçun unsurlarına benzemekte ve suçun nitelikli hallerinden önemli oranda ayrılmamaktadırlar.⁷⁸

C. Tamamlanmış Temel Şekil- Teşebbüs Aşamasında Kalmış Kurala İlişkin Örnek

Bu durumda da ortaya çıkan problem suçun çok ağır halinin teşebbüs aşamasında kalmış olması halinde kurala ilişkin örneklerin karine etkisinin söz konusu olup olmayacağıdır. Öğretideki ağırlıklı görüşe göre suçun daha ağır halinin karine etkisinin belirlenmesinde temel şeklin hangi aşamada kaldığı önemli değildir. Ayrıca bu haller cezanın belirlenmesi hallerinden olduğu için teşebbüse de elverişli değildir.⁷⁹ Aksi görüşe göre ise suçun ağır halinin teşebbüs aşamasında kalmış olması halinde dahi kurala ilişkin örneğin karine etkisi gerçekleşmiş olacak ve bu hale teşebbüsün kabul edilmesi gerekecektir. Öğretide ayrıca suçun temel şeklinin teşebbüs aşamasında kaldığı durumlarda karinenin gerçekleşebileceğini kabul edip, temel şeklin tamamlanması durumunda kabul etmemenin isabetsiz olduğuna da vurgu yapılmaktadır.⁸⁰

VI. İŞTIRAK BAKIMINDAN KURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kurala ilişkin örneklerin suçun unsuru olarak kabul edilmesi halinde ACK m. 25 vd. düzenlenen faillik ve şerikliğe ilişkin hükümler nitelikli hallerde olduğu gibi kurala ilişkin örneklerde de uygulanacaktır.⁸¹ Fiile ilişkin örneklerin söz konusu olduğu durumlarda şerik de bağlılık kuralı uyarınca bu halden sorumlu olacaktır. Ancak bununla birlikte özel kişisel nedenlerin söz konusu olduğu durumlarda çok ağır hal, kendisinde bulunan suç ortağı bakımından uygulanacaktır. Örneğin hırsızlık suçunun çok ağır hallerinden biri olan suçun meslek ya da sanat haline getirilerek işlenmesi (ACK m. 243 I 2 Nr. 3) hali hangi suç ortağının şahsında gerçekleşmiş ise yalnızca o bu ağır halden dolayı cezalandırılacaktır.⁸²

Öğretide ayrıca suçun çok ağır halleri cezanın belirlenmesi hali olarak kabul edilip bağlılık kuralının uygulanmayacağı kabul edildiği gibi, bu haller cezanın belirlenmesi hali olarak değerlendirilse de bağlılık kuralının uygulanacağı da kabul edilmektedir. İlk görüşe göre şeriklerin yapmış olduğu katkı olayın tamamı değerlendirildiğinde çok ağır hal olarak nitelendirilebiliyorsa bu

⁷⁸ Eisele, (2006) JA (n 33) 315; Josef Fabry, “Der besonders schwere Fall der versuchten Tat” (1986) NJW 15, 19 vd.

⁷⁹ Zieschang (n 25) 566; Arzt, Weber, Heinrich ve Hilgendorf (n 72) § 14 kn 39.

⁸⁰ Fabry (n 78) 20; bakınız Eisele, (2006) JA (n 33) 315.

⁸¹ Bknz. Gropp ve Sinn (n 59) § 2 kn 62 vd.

⁸² Eisele, (2006) JA (n 33) 315.

durumda şerik de çok ağır halden sorumlu tutulur.⁸³ Bu durumda şeriklerin katkıları değerlendirilerek sonuca varılmaktadır. Bu görüşe göre de özel kişisel nedenler yalnızca şahsında bulunan kişiler bakımından uygulanır. Öğretide ağırlıklı olan diğer görüşe göre, fail tarafından gerçekleştirilen fiile ilişkin kurala ilişkin örnekler bakımından bağıllık kuralı benzeri bir sorumluluk söz konusudur. Şerik suçun çok ağır halinin gerçekleştirilmesi bakımından kasıtlı hareket etmişse, çok ağır hal şerik bakımından da gerçekleşmiş olacaktır.⁸⁴

VII. İÇTİMA BAKIMINDAN KURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kurala ilişkin örnekler suçun unsuru olarak görüldüğünde içtima bakımından da bunlar bakımından yapılacak değerlendirme nitelikli hallerden farklı olmayacaktır. Bu durumda kanunların içtimanın söz konusu olduğu ve kurala ilişkin örneklerin suçun diğer unsurları yanında özel norm olduğu kabul edilmektedir.⁸⁵ Öğretide hırsızlık suçunun çok ağır hallerinin örneklerinden biri olan kapalı bir yerde gerçekleşen hırsızlık eyleminde, örneğin düzenlenmiş olduğu normun konut dokunulmazlığının ihlali ve mala zarar verme suçlarını tükettiği ve yalnızca hırsızlığın çok ağır halinden cezalandırmanın yeterli olduğu kabul edilmektedir. Bu örnekte failin hırsızlıktan dolayı cezalandırılması suretiyle kapalı yere girmesi ve mala zarar vermesi eylemlerinin haksızlık içeriğinin tüketilmektedir.⁸⁶

SONUÇ

Alm. CK'da yer alan suçun çok ağır halleri, çok hafif halleri ve suçun çok ağır hallerinin örnekleme yoluyla düzenlenmeleri TCK'daki nitelikli hallerle içerik itibariyle benzeşse de hukuki nitelikleri ve uygulanma koşulları itibariyle birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Suçun nitelikli hallerinin söz konusu olduğu durumlarda bunların somut olayda gerçekleşmeleri halinde uygulanmaları zorunlu iken kurala ilişkin örneklerin var olduğu durumlarda uygulanmaları zorunluluk arz etmemektedir. Bununla birlikte kanunda sayılan örneklerden (çok ağır hal örneklerinden) herhangi biri gerçekleşmemiş olsa dahi hâkim tarafından bu ağırlıkta görülen davranışlar ya da somut olayın diğer özellikleri bu kapsamda değerlendirilebilecek ve kurala ilişkin örneklerin uygulama alanı daha da genişletilebilecektir. Bu durum kanuni düzenlemelerin aksi ispat edilebilir bir karine teşkil etmesinden ve madde metninde sayılan hallerin yalnızca örnek mahiyetinde olmasından kaynaklanmaktadır. Gerek

⁸³ Gunter Heine ve Frank Schuster, in: Schönke, Adolf/Schröder, Horst, Strafgesetzbuch Kommentar (30. Baskı, C.H. Beck Verlag 2019) § 283a kn 10.

⁸⁴ Schmitz, MK Band 4 (n 74) § 243 kn 82.

⁸⁵ Eisele, Die Regelbespielsmethode (n 14) 354 vd.; Eisele, (2006) JA (n 33) 317.

⁸⁶ Arzt, Weber, Heinrich ve Hilgendorf (n 72) § 14 kn 52; Eisele, (2006) JA (n 33) 316; aksi yönde görüşler için: Schmitz, MK Band 4 (n 74) § 243 kn 93.

TCK'da gerekse Alm. CK'da düzenlenen nitelikli haller ise katalog şeklinde düzenlenmiş olup zikredildiği üzere bağlayıcıdır. Ayrıca bu hallerin kıyas yoluyla genişletilebilmesi de mümkün değildir. Aksi yönde bir uygulama kanunilik ilkesinin ihlali anlamına gelecektir.

Alm. CK'da yer alan kurala ilişkin örnekler müessesesine getirilen en önemli eleştirilerden biri kanaatimizce suçun nitelikli halleri ile kurala ilişkin örneklerin düzenleme itibarıyla benzerlik göstermeleridir. Hatta öyle ki kanun değişiklikleri ile bazen kurala ilişkin örnekler (suçun çok ağır halleri) nitelikli hale bazen de nitelikli haller kurala ilişkin örneğe dönüştürülmektedir. Buradaki yer değiştirmenin esasında, hukuki anlamda temeli olduğundan bahsetmek güçtür. Yine benzer şekilde aynı nitelikteki hareketlerin aynı hukuki değer bakımından bazen nitelikli hal bazen de kurala ilişkin bir örnek olarak düzenlendiği yukarıda ifade edilmişti. Bu şekilde bir düzenleme yöntemi de bu iki hal arasındaki ayrımı yapmayı güçleştirmektedir.

Ceza kanunlarında düzenleme yapılırken kanun koyucuyu kanunilik ilkesi dışında sınırlandıran bir hüküm söz konusu değildir.⁸⁷ Suç ve ceza politikası uyarınca kanun koyucu çeşitli etkenleri de göz önünde bulundurarak belli bazı davranışları suç olarak ya da nitelikli hal olarak düzenleyebilmektedir. Kurala ilişkin örnekler müessesesi de bu bağlamda suç ve ceza politikası bakımından gerekli görülebilir. Ancak bununla birlikte kurala ilişkin örnekler şeklindeki düzenlemelerin -kanunilik ilkesine uygun olup olmadıkları bir tarafa bırakılırsa- bir başka ifadeyle bu şekilde bir kanun yapma tekniğinin dahi kendi içinde tutarlı ve öngörülebilir olması gerekir. Mevcut düzenlemeler bakımından değerlendirme yapıldığında suçun temel şeklinde olduğu gibi her bir duruma ilişkin maddi nitelikteki bütün unsurlar kurala ilişkin örneklerde de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Burada belirtilen unsurlar temel şekilde olduğu gibi bazen deskriptif bazen ise normatif niteliktedir. Bundan dolayı bu haller aslında suçun unsuru olarak değerlendirilmelidir. Bu düzenlemelerin bağlayıcı olup olmaması her ne kadar eksiklik olarak görülmesi de suçun unsuru olarak kabul edilmeleri gerekir.

Gelişen ve değişen toplum düzeni ve bunları etkileyen sosyolojik, ekonomik ve en önemlilerinden biri olan teknolojik gelişmeler hayatın her alanını etkilediği gibi ceza hukukunu da etkilemektedir. Bu alanlarda meydana gelen hızlı gelişim ve değişim ceza hukukunu ilgilendiren kanunlarda da dinamik bir yapının tartışılmasını gerekli kılmaktadır. Bu dinamik yapı gereksiniminin

⁸⁷ Yazılı olmasa da haksızlıkla mücadelede ceza hukuku yaptırımlarına en son çare (ultima ratio) olarak başvurulması gerekir. Adem Sözüer, "Ön Söz Yerine Türk Ceza Hukuku Reformu" (2013) 71 (1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, (Önsöz) 3 vd.; Soner Demirtaş, "Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi" (2019) 21 (Özel Sayı) D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan 493, 493 vd.

bir sonucu olarak Alm. CK'da düzenlenen suçun çok ağır hallerini oluşturan kurala ilişkin örnekler düzenlemeleri önem arz etmektedir. Kanun koyucunun daha fazla cezayı gerektiren haller (nitelikli haller ya da kurala ilişkin örnekler) bakımından nasıl bir yöntem tercih edeceği önemlidir. Burada kazuistik bir yöntem tercih edilebileceği gibi Alman kanun koyucunun kurala ilişkin örnekler hallerini düzenlediği şekliyle dinamik bir yöntem de tercih edilebilir.

Yukarıda zikredilen değişim ve gelişim ile somut olay adaletinin sağlanması gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda Alm. CK'daki bu kurum Türk ceza hukuku bakımından örnek teşkil edebilir. 7331 sayılı Kanun ile TCK'da yapılan değişiklikler bu bakımdan önem arz etmektedir. Bu kanun ile TCK'da düzenlenen kasten öldürme, yaralama, eziyet, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarındaki nitelikli haller, söz konusu suçların kişinin “boşandığı eş”⁸⁸ karşı işlenmesi nitelikli halinin eklenmesi burada zikredilen kurumun önemi bakımından dikkat çekicidir. Kanun değişikliğine kadar kişinin boşanmış olduğu eşine karşı bu suçları işlediği durumlarda cezayı ağırlaştırılan halin uygulanması kanunen söz konusu değildi ve kanun koyucu bu ihtiyacı karşılamak amacıyla kanuna “boşandığı eş” ibaresini ekleyerek sorunu kanaatimizce “görünürde ve sınırlı bir şekilde” ortadan kaldırmıştır. Ancak bununla birlikte aralarında resmi anlamda herhangi bir evlilik birlikteliği gerçekleşmeyen kişilerin (birliktelik sırasında veya bu birliktelik son bulduktan sonra) birbirlerine karşı bu suçları işlemeleri halinde eğer başka bir nitelikli hal yoksa suçun temel şekli uygulanacak, bir başka ifadeyle bu nitelikli hal uygulanamayacaktır. Oysaki somut olayın özelliklerine göre bu durumlarda dahi nitelikli halin uygulanması olması gereken hukuk açısından gereklidir. Bununla birlikte somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak bazı hallerde kanunda zikredilen ağırlaştırıcı hallerin uygulanmaması da gerekebilir. Kurala ilişkin örnekler şeklindeki düzenlemelerin söz konusu olduğu durumlarda şu husus özellikle vurgulanmalıdır ki olay hâkimi, çok ağır halin varlığını tespit ettiği durumlarda bu hali neden uyguladığını ya da varlığına rağmen neden uygulamadığını gerekçeli ve denetime elverişli bir şekilde ayrıntılı olarak açıklamalıdır.

Sonuç olarak bütün unsurları ile belirlenmiş ve kanunilik ilkesinin gereklerine uygun bir şekilde vazedilmiş olan suçun temel şeklinin yanında somut olay adaletini sağlamak amacıyla Alm. CK'da düzenlenen kurala ilişkin örnekler müessesesi Türk ceza hukuku bakımından da tartışılmalıdır. Kanun koyucudan suçu bütün unsurlarıyla ayrıntılı bir şekilde ve kazuistik bir yöntemle belirlemesi ve böylece bütün olasılıkları kapsayacak şekilde düzenleme yapması beklenebilir bir durum değildir. Bununla birlikte hâkimin her bir yargılamada somut olayların farklılıklarını göz önünde bulundurabilmesi

⁸⁸ Burada zikredilen değişiklikler ya da kanun maddeleri yalnızca örnek mukabilinden verilmiştir. Kanunda benzer sorunları içeren farklı maddeler de bulunmaktadır.

mümkündür. Hukuki güvenlik ilkesinden vazgeçmeden somut olaylardaki çok yönlü durumları göz önünde bulundurarak adil bir yargılamanın yapılması da hukuk düzeni bakımından elzemdir.

KAYNAKÇA

Arzt G, “Die Neufassung der Diebstahlbestimmungen, Gleichzeitig ein Beitrag zur Technik der Regelbeispiele“ (1972) JuS 576-581.

Arzt G, Weber U, Heinrich B ve Hilgendorf E, Strafrecht Besonderer Teil (3. Baskı, Verlag Ernst und Werner Gieseking 2015).

Baumann J, Weber U, Mitsch W ve Eisele J, Strafrecht Allgemeiner Teil (12. Baskı, Verlag Ernst und Werner Gieseking 2016).

Calliess RP, “Der Rechtscharakter der Regelbeispiele im Strafrecht-Zum Problem von Tatbestand und Rechtsfolge im 6. Strafrechtsreformgesetz” (1998) NJW 929-935.

Calliess RP, “Die Rechtsnatur der besonders schweren Fälle und Regelbeispiele im Strafrecht” (1975) JZ 112-118.

Doğan K, Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar (2. Baskı, Adalet Yayınevi 2015).

Demirtaş S, “Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi” (2019) 21 (Özel Sayı) DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan 491-515.

E StGB 1962 m. 61 (<https://dipbt.bundestag.de/doc/btd/04/006/0400650.pdf>, ET: 13.06.2020).

Eisele J, Die Regelbeispielmethode im Strafrecht (Mohr Siebeck Verlag 2004).

Eisele J, “Die Regelbeispielmethode: Tatbestands- oder Strafzumessungslösung?” (2006) JA 309-316.

Fabry J, “Der besonders schwere Fall der versuchten Tat” (1986) NJW 15-20.

Freund G, “Der Entwurf eines 6. Gesetzes zur Reform des Strafrechts-Eine Würdigung unter Einbeziehung der Stellungnahme eines Arbeitskreises von Strafrechtslehrern” (1997) 109 (9) ZStW 455-489.

Frister H, Strafrecht Allgemeiner Teil (9. Baskı, C.H. Beck Verlag 2020).

Gössel KH, “Über die sog. Regelbespieltechnik und die Abgrenzung zwischen Straftat und Strafzumessung” Festschrift Hirsch 183-205.

Gropp W ve Sinn A, Strafrecht Allgemeiner Teil (5. Baskı, Springer Verlag 2020).

Hecker B, in: Schönke, Adolf/Schröder, Horst, Strafgesetzbuch Kommentar (30. Baskı, C.H. Beck Verlag 2019).

Heine G ve Schuster F, in: Schönke, Adolf/Schröder, Horst, Strafgesetzbuch Kommentar (30. Baskı, C.H. Beck Verlag 2019)

Hettinger M, Das Doppelverwertungsverbot bei strafrahmenbildenden Umständen (§§ 46 Abs. 3, 50 StGB) (Duncker Humblot Verlag 1982).

Horn E, Die besonders schweren Fälle und Regelbeispiele im Strafgesetzbuch (2001).

Jescheck HH ve Weigend T, Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil (5. Baskı, Duncker Humblot Verlag 1996)

Jakobs G, Strafrecht Allgemeiner Teil (2. Baskı, Walter de Gruyter Verlag 1991)

Kaspar J, Strafrecht Allgemeiner Teil (3. Baskı, Nomos Verlag 2020).

Krahl M, Tatbestand und Rechtsfolge (Verlag Vittorio Klostermann 1999).

Maiwald M, "Bestimmtheitsgebot, tatbestandliche Typisierung und die Technik der Regelbeispiele" Festschrift Gallas 137-162.

Maiwald M, "Zur Problematik der besonders schweren Fälle im Strafrecht" (1984) NStZ 433-440.

Matthies D, Exemplifikationen und Regelbeispiele (De Gruyter Verlag 2009).

Maurach R, Schroeder FC, Maiwald M, Hoyer A ve Momsen C, Strafrecht Besonderer Teil Teilband 1-Straftaten gegen Persönlichkeits- und Vermögenswerte (11. Baskı, C.F. Müller Verlag 2019).

Radtke H, in: Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch, Band 1 §§ 1-37 (4. Baskı, C.H. Beck Verlag, 2020).

Roxin C, Strafrecht Allgemeiner Teil Band I Grundlagen Der Aufbau der Verbrechenslehre (5. Baskı, C.H. Beck Verlag 2020).

Schmitz R, in: Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch, Band 1 §§ 1-37 (4. Baskı, C.H. Beck Verlag 2020).

Schmitz R, in: Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch, Band 4 §§ 185-262 (4. Baskı, C.H. Beck Verlag 2021).

Sözüer A, "Ön Söz Yerine Türk Ceza Hukuku Reformu" (2013) 71 (1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 71 Sayı 1 (Önsöz) 1-21.

Sternberg-Lieben D ve Schuster F, in: Schönke, Adolf/Schröder, Horst, Strafgesetzbuch Kommentar (30. Baskı, C.H. Beck Verlag 2019).

- Wahle E, Die Rechtsnatur der besonders schweren Fälle im Strafrecht (1996).
- Wessels J, “Zur Problematik der Regelbeispiele für schwere und besonders schwere Fälle” Festschrift Maurach 295-310.
- Wessels J, Beulke W ve Satzger H, Strafrecht Allgemeiner Teil Die Straftat und ihr Aufbau (50. Baskı, C.F. Müller Verlag 2020).
- Hassemer W ve Kargl W, Nomos Kommentar Strafgesetzbuch Band 1 (5. Baskı, Nomos Verlag 2017).
- Yenisey F ve Plagemann G, Alman Ceza Kanunu-Strafgesetzbuch (2. Baskı, Beta Yayıncılık 2015).
- Zieschang F, “Besonders schwere Fälle und Regelbeispiele-ein legitimes Gesetzgebungskonzept ?” (1999) Jura 561-568.

